

Журавель А.В.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри господарсько-правових дисциплін
Одеського державного університету
внутрішніх справ,

Лапа К. Л.

Студент магістратури
Одеського державного університету
внутрішніх справ

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

У сучасній ситуації при поглибленні фінансової кризи в Україні залучення інвестицій повинно стати найважливішим засобом забезпечення умов виходу зі стану кризи, здійснення структурних зрушень у народному господарстві, упровадження сучасних досягнень технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівнях. Активізація інвестиційного процесу в країну дозволить покращити подальші соціально - економічні перетворення.

Теоретичним засадам та практиці функціонування ринку цінних паперів, а також інвестиційної діяльності приділяють дослідження українських вчених І. Івахненко, Р. Комарницької, В. Корнеєва, Б. Луціва, Т. Майорової, Б. Погріщук, А. Пересади, Н. Приказюк, Р. Пікус, В. Шевчука, І. Шкодінної та ін.

Теоретичні основи інвестиційної діяльності містять в собі Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку.

Для подальшого розгляду теми потрібно визначитись з поняттями: «інвестиції», «інвестиційна діяльність», «цінні папери» та «ринок цінних паперів».

Стаття перша Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначає, що інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [1].

Той самий закон дає визначення інвестиційної діяльності - це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави в якості як інвесторів, так і учасників.

Недержавні пенсійні фонди, інститути спільного інвестування, страховики та фінансові установи - юридичні особи публічного права здійснюють інвестиційну діяльність відповідно до законодавства, що визначає особливості їх діяльності.

Цінні папери - це документи установленної форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошове або інше майнове право, визначають взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачають виконання зобов'язань за такими цінними паперами, а також можливість передачі прав на цінні папери та прав за цінними паперами іншим особам [2].

Особливою сферою ринкових відносин, де здійснюється емісія, купівля-продаж цінних паперів та формується ціна на них є ринок цінних паперів.

Законодавство України ототожнює поняття ринку цінних паперів з поняттям фондового ринку і визначає його сукупністю учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів) [2].

Державне регулювання ринку цінних паперів здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі - НКЦПФР).

Основними завданнями НКЦПФР є:

1) формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування ринку цінних паперів та похідних (деривативів) в Україні, сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів;

2) координація діяльності державних органів з питань функціонування в Україні ринку цінних паперів та похідних (деривативів);

3) здійснення державного регулювання та контролю за емісією і обігом цінних паперів та похідних (деривативів) на території України;

4) захист прав інвесторів шляхом здійснення заходів щодо запобігання і припинення порушень законодавства на ринку цінних паперів та законодавства про акціонерні товариства, застосування санкцій за порушення законодавства у межах своїх повноважень;

5) сприяння розвитку ринку цінних паперів та похідних (деривативів);

6) узагальнення практики застосування законодавства України з питань емісії (випуску) та обігу цінних паперів в Україні, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення;

7) здійснення державного регулювання та контролю у сфері спільного інвестування;

8) здійснення у межах компетенції державного регулювання та контролю у сфері накопичувального пенсійного забезпечення;

9) здійснення у межах компетенції державного регулювання і нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

10) здійснення у межах компетенції заходів щодо запобігання і протидії корупції;

11) здійснення у межах повноважень, визначених законодавством, нагляду на консолідованій та субконсолідованій основі за небанківськими фінансовими групами та їх підгрупами[3].

Відповідно до Інформаційної довідки НКЦПФР щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-жовтня 2016 року загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у січні-жовтні 2016 року, становив 74,05 млрд грн, що менше на 1,22 млрд грн порівняно з відповідним періодом 2015 року (75,28 млрд грн).

Протягом січня-жовтня 2016 року НКЦПФР зареєстровано 104 випуски акцій на суму 54,26 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2015 року обсяг зареєстрованих випусків акцій збільшився на 2,28 млрд грн.

Значні за обсягом випуски акцій, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій протягом зазначеного періоду, зареєстровано наступним банківським установам, з метою збільшення статутного капіталу, зокрема: ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ «УКРСОЦБАНК», ПАТ «ВТБ БАНК», ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Альфа Банк», ПАТ «СБЕРБАНК», ПАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк» та ПАТ «БМ Банк».

НКЦПФР протягом січня-жовтня 2016 року зареєстровано 109 випусків облігацій підприємств на суму 6,33 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2015 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 2,86 млрд грн[7].

В контексті підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом НКЦПФР було створено Програми розвитку фондового ринку на 2015 – 2017 роки в результаті реалізації заходів якої передбачається підвищення ролі ринку цінних паперів в процесах перерозподілу фінансових ресурсів, їх акумуляції для вирішення пріоритетних державних задач, зміцнення фінансового стану організацій та розширення їх інвестиційних можливостей; створення цілісної та ефективної системи ринку цінних паперів та фінансових інститутів; сталий ріст капіталізації ринку цінних паперів та розширення практики залучення інвестицій з використанням інструментів ринку цінних паперів [4].

Цінні папери є ефективним правовим засобом забезпечення інвестиційної діяльності в Україні. Функціонування ринку цінних паперів в Україні залежить не тільки від створення правової бази й органів контролю за його діяльністю, а й від інших чинників: рівня інфляції, фінансової стабільності, процесу приватизації, стану виробництва та дефіциту державного бюджету, що значною мірою гальмує розвиток повноцінного ринку цінних паперів.

Розвиток фондового ринку (ринку цінних паперів) в Україні потерпає від нестабільності, на яку впливають безліч факторів, тому маємо низьку інвестиційну привабливість. Серед основних

причин, що обумовлюють несприятливий інвестиційний клімат в Україні та стримують економічний розвиток, численні вітчизняні та зарубіжні дослідження традиційно відзначають нестабільність українського законодавства, нерозвиненість ринкової інфраструктури, зокрема фондового ринку, сильний податковий тиск, корупцію в місцевих і центральних органах влади.

Література:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. — 1991. — № 47. — Ст. 647. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
2. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 31, ст.268. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
3. Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку від 23.11.2011 № 1063/2011 — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011>
4. Проект Програми розвитку фондового ринку України на 2015—2017 роки "Європейський вибір — нові можливості для прогресу та зростання" [Електронний ресурс] / Веб-портал Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). — Режим доступу: http://nssmc.gov.ua/user_files/content/70/1418204639.doc
5. Івахненко І. Вплив ринку цінних паперів на інвестування в реальний сектор економіки // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2015. — № 2 (167) — С. 60-67 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/ivakhnenko-influence-of-market-of-equities-is-on-investing-in-the-real-sector_24557.pdf
6. Шкодін І. В. Інституційні проблеми функціонування фондового ринку України/І. В. Шкодін// Збірник наукових статей «Вісник Університету банківської справи НБУ». — 2014. — № 1(19). — С. 52-58. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2014_1_11
7. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. — Електронні дані. — [Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, 2010-2011]. — Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytics> (дата звернення 10.12.2016). — Заголовок з екрана. - Мови: укр., англ.